

De groene entree van het dorp Etten

Het dorp Etten dankt zijn groene entree aan boerderij 't Olde Helmeshuus, een vergeten oase aan de dorpsrand.

door
Henk Harmsen

henk.harmsen@gelderlander.nl

ETTEN - Het oude Helmeshuus in Etten ligt erg laag. Het heeft op 1,30 meter hoogte in de achtergevel een gedenksteen, waarop staat: 1780 en vier stond het water hier.

De gedenksteen is ooit overplaatst naar de achtergevel van het na 1920 met machinaal gemaakte bakstenen vernieuwde boerderijtje en is mogelijk al eerder meeverhuisd.

We lopen met eigenaar Martin Helmes, Hent Teeuwssen, die hier jongvee weidt, en André Kaminski van de Stichting Achterhoek weer Mooi langs de grote houtwal die de boerderij aan de zuidzijde afschermt.

Traditionele struiken floreren er: meidoorn, wilde roos, hazelaar en sleedoorn vol met donkerblauwe bessen. Konijnen schieten door de houtwal, die ons een goed idee geeft hoe vroeger in de omtrek zulke grote hagen er uitzagen. Enkele weilandjes, een met een machtige walnotenboom en een doorgeschoten wilg, eraan een oude hoogstamboomgaard met nog vijf fruitbomen, liggen hier in een gebied met flinke hoogteverschillen. Op oude kaarten blijkt dat het hoekje een voortzetting is van de vroegere slagen van Warm: laag grasland in lange, smalle stroken, drassig en vaak overspoeld door rivierwater, gelegen tegen de wat hogere dorpskom aan. Op een kaart van rond 1750 van Johan Heinrich Merner, kaartenmaker van de heren Van der Bergh, staat het oude Helmeshuus al getekend met als bewoner

ene Gerrit Deelsing. De lage ligging van het erf is een probleem, als bij heftige regen het water uit de naburige straten naar het erf en zelfs onder de achter-

deur door stroomt. Een wadi verderop in de wei kan de stroom dan niet zo snel aan. De gevolgen voor de bouwkundige staat van boerderij en fundering zijn duidelijk zichtbaar.

Dat hier alles bij het oude bleef is te danken aan de laatste bewoners: tante Anna, tante Marie en ome Bernard Helmes. Ongetrouwd bleven ze bijeen op de ouderlijke boerderij, Bernard als laatste, tot zijn overlijden in 2006. Hij werkte nog met het paard, had vier koeien. De Ettenaren zagen hem 's morgens en 's avonds zijn koetjes melken. Ook had hij kippen; de eieren werden aan huis verkocht. Hierdoor had de familie contact met andere dorpsbe-

■ Hent Teeuwssen (rechts) en Martin Helmes in het weilte naast 't Olde Helmeshuus. Op de achtergrond is de Slingerparallel te zien. foto Theo Kock

woners. Bernard had veel humor, waar iedereen van genoot. Zijn hooischudder op paardenkracht staat nog in een schuur, samen met een ploeg en een welboom (landrol), waarvan bekend is dat die is gemaakt van de staander van de Ettense standermolen, in 1932 gesloopt.

Eigenaar Martin Helmes, nu wonend in Moordrecht, wilde zich hier vestigen. Het pand bleek in 1993 tegen zijn wil door de gemeente op de monumentenlijst te zijn geplaatst. Aan herstel valt echter niet te denken; de boerderij ligt te laag en is in verval. Nu

wonen er anti-krakers in. Weities en boomgaard zijn aan Hent Teeuwssen in gebruik gegeven: ze zijn te klein en liggen te dicht aan de weg om ze te kunnen verkopen of verpachten.

Rondom is in de vorige eeuw veel veranderd. De Slingerparallel kwam er rakelings langs met vlakbij een grote kruising. André Kaminski: „Zulke plekken met kleinschalige begrazing kwamen vroeger veel voor in dorpen of aan dorpsranden. Ze zijn haast allemaal volgebouwd, opgeslokt door omliggende bewoning, gemoderniseerd, helemaal op de

kop gezet. Dergelijke authentieke plekken worden dus vanzelf bijzonder, vandaar onze waardering als landschapsmonument.” Kaminski betreurt dat herstel er niet in zit. „Als partijen samen tot een oplossing kunnen komen zijn huis en omgeving wellicht veel toekomstbestendiger, dan als wordt afgewacht tot niets van het pand over is. Buitenlui, zoals op deze plek, zouden steun hiervoor verdienen.”

Dit is deel 23 in een serie over landschapsmonumenten in Oost-Gelderland.

“Stukjes groen met historie in of tegen de bebouwde kom zijn zeldzaam geworden

André Kaminski, STAM